

tager sig af de stærkt specialiserede social-, sundheds- og undervisningsfunktioner, medens kommunerne tager sig af resten af borgernes daglige service. Norge og Sverige adskiller sig ikke meget fra Danmark i så henseende.

Med disse begrænsninger er der alt i alt med denne bog taget hul på mange interessante problemstillinger, men det står klart, at der ikke kan gives definitive svar inden for bogens rammer. Men alene den faktuelle fremlæggelse af "mesoerne" gør bogen et køb værd for forskere i komparativ politik.

Peter Bogason

Institut for Samfundsøkonomi og Planlægning
Roskilde Universitetscenter

Susanne Klausen, *Politisk kultur i Ungarn. Kontinuitet og forandring - kulturelle transformationer*, København: Frydenlund Grafisk/ Sociologi, 1993, 228 s., kr. 200,00.

Der findes adskillige monografier om Ungarn på dansk, men ingen kommer så tæt på i analysen af det ungarske samfund som Susanne Klausens. Bogen er en redigeret udgave af forfatterens magisterkonferens i kultursociologi. Dens styrke er den empiriske samfundsanalyse, som er ganske underholdende læsning. Baggrunden er forfatterens - ifølge hende selv spontant organiserede - feltarbejde (deltagerobservation) under hendes studieophold i Ungarn i 1985-87.

Bogen består af tre hovedafsnit, kaldet den teoretiske, den tematiske og den syntetiserende del. Den teoretiske del introducerer Østeuropaforskningen og søger at indkredse, hvad der ligger i analysens grundbegreb "politisk kultur". I sin metode tager Klausen det gamle feministslogan "det private er politisk" for pålydende. Analysens genstand er snarere "kultur" (dvs. hverdagskultur) end egentlig *politisk* kultur. Tilgangen sanktioneres dog af både Agnes Heller og Elemér Hánkiss. Klausen lægger op til, at den ungarske politiske kultur er et udslag af landets lave økonomiske udviklingsstade i forhold til det øvrige Europa (jf. Janos), en tese man gerne havde set forfulgt mere systematisk.

I den tematiske del slås der ned på to væsentlige grupper i det ungarske samfund: jøderne og kvinderne. Klausen giver en grundig og spændende fremstilling af de ungarske jøders stilling gennem tiden. Det er helt på sin plads, idet Klausen også har et lægt dansk publikum i tankerne, som med baggrund i de danske jøders assimilering næppe har forudsætninger for at forstå dybden i den østeuropæiske anti-semitisme ("Judapest" = Budapest!). Men det er i afsnittet om kvinderne, at forfatterens evner som deltager (- som kvinde kan hun identificere sig med sit genstandsfelt) og observatør (hun er dansk kultursociolog og ikke ungarer) for alvor kommer under udfoldelse. Det kommer der en nærgående og engageret analyse ud af. Man får for eksempel at vide om hetzen mod Anna Petrasovits, der som leder af det ungarske socialdemokrati formastede sig til at stille op ved valget i 1990.

tager sig af de stærkt specialiserede social-, sundheds- og undervisningsfunktioner, medens kommunerne tager sig af resten af borgernes daglige service. Norge og Sverige adskiller sig ikke meget fra Danmark i så henseende.

Med disse begrænsninger er der alt i alt med denne bog taget hul på mange interessante problemstillinger, men det står klart, at der ikke kan gives definitive svar inden for bogens rammer. Men alene den faktuelle fremlæggelse af "mesoerne" gør bogen et køb værd for forskere i komparativ politik.

Peter Bogason

Institut for Samfundsøkonomi og Planlægning
Roskilde Universitetscenter

Susanne Klausen, *Politisk kultur i Ungarn. Kontinuitet og forandring - kulturelle transformationer*, København: Frydenlund Grafisk/ Sociologi, 1993, 228 s., kr. 200,00.

Der findes adskillige monografier om Ungarn på dansk, men ingen kommer så tæt på i analysen af det ungarske samfund som Susanne Klausens. Bogen er en redigeret udgave af forfatterens magisterkonferens i kultursociologi. Dens styrke er den empiriske samfundsanalyse, som er ganske underholdende læsning. Baggrunden er forfatterens - ifølge hende selv spontant organiserede - feltarbejde (deltagerobservation) under hendes studieophold i Ungarn i 1985-87.

Bogen består af tre hovedafsnit, kaldet den teoretiske, den tematiske og den syntetiserende del. Den teoretiske del introducerer Østeuropaforskningen og søger at indkredse, hvad der ligger i analysens grundbegreb "politisk kultur". I sin metode tager Klausen det gamle feministslogan "det private er politisk" for pålydende. Analysens genstand er snarere "kultur" (dvs. hverdagskultur) end egentlig *politisk* kultur. Tilgangen sanktioneres dog af både Agnes Heller og Elemér Hánkiss. Klausen lægger op til, at den ungarske politiske kultur er et udslag af landets lave økonomiske udviklingsstade i forhold til det øvrige Europa (jf. Janos), en tese man gerne havde set forfulgt mere systematisk.

I den tematiske del slås der ned på to væsentlige grupper i det ungarske samfund: jøderne og kvinderne. Klausen giver en grundig og spændende fremstilling af de ungarske jøders stilling gennem tiden. Det er helt på sin plads, idet Klausen også har et lægt dansk publikum i tankerne, som med baggrund i de danske jøders assimilering næppe har forudsætninger for at forstå dybden i den østeuropæiske anti-semitisme ("Judapest" = Budapest!). Men det er i afsnittet om kvinderne, at forfatterens evner som deltager (- som kvinde kan hun identificere sig med sit genstandsfelt) og observatør (hun er dansk kultursociolog og ikke ungarer) for alvor kommer under udfoldelse. Det kommer der en nærgående og engageret analyse ud af. Man får for eksempel at vide om hetzen mod Anna Petrasovits, der som leder af det ungarske socialdemokrati formastede sig til at stille op ved valget i 1990.

Klausen berører kun sporadisk den ungarske nationalisme. Det er ellers et virkelig sprængfarligt element i ungarsk politisk kultur, som sagtens kunne udgøre et kapitel for sig. Klausen er tilbøjelig til at anskue nationalismen som et overvejende historisk fænomen på eliteniveau. Men ikke mindst det ungarske sprog i den eksklusive finsk-ugriske gruppe har gjort sit til, at ungarerne - høj som lav - måtte opfatte sig som noget særligt. Siden St. Stephans rige omkring år 1000 har der været grundlag for en ungarsk nationalstatslig bevidsthed.

De afsluttende syntetiserende kapitler opererer med scenarier fremfor konklusioner. Grundtonen er pessimistisk (for pessimistisk måske) med kun svage antydninger af håb. Klausen diskuterer her de intellektuelles rolle, skellet mellem land og by og den økonomiske omstilling, der får nogle syrlige kommentarer med på vejen.

Klausen skriver som nævnt ikke udelukkende for et akademisk publikum, men i lige så høj grad for den almindelige læser. Det lykkes ikke helt, navnlig ikke i det teoretiske afsnit. Klausen er alt andet end tør, men der sniger sig for megen faglig indforståethed og jargon ind ("paternalisme", "magyarisering", "opmærksomhedstærskel"). Sprogrøgtene med sarte nerver bør holde sig væk! I og med, at det ikke er en politologisk analyse af politisk kultur, optræder der ikke typologier i stil med "parochial" vs. "participant political culture". Hvad værre er, leder man forgæves efter en sammenfattende karakteristik af den ungarske politiske kultur i den nuværende brydningstid. Som nævnt tør Klausen heller ikke bruge sin forklaringsmodel - underudvikling - for alvor, vel sagtens for ikke at lægge sig ud med ungarerne. Trods disse indvendinger fortjener bogen udbredelse på grund af det originale materiale og de provokerende synspunkter, den trods alt rummer.

Mette Skak
Institut for Statskundskab

Mogens Herman Hansen, *Hvad er en politiker og hvem er politikere? Et essay om politikerbegrebet i dagens Danmark*, København: Historisk-filosofiske Meddelelser 65. Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, Munksgaard, 1992, 69 s.

Det er en lille vægtig bog om begrebet politiker, som Mogens Herman Hansen (MHH) har begået. Spørgsmålene er enkle: Hvad er en politiker? Og hvem er de politikere, som vi ser skævt til, eller op til, eller hen til, eller gennem fingre med? Men forfatteren er ude efter dels en (intentionel) definition, der angiver kriterierne for, hvad der falder ind under begrebet "politiker" og dels en (eks-tensionel) definition, der peger de mennesker ud, som kan siges at være politikere.